

RECENZJA
ROZPRAWY DOKTORSKIEJ
mgr. Marcina CZUPRYŃSKIEGO
opracowanej pod tytułem

**KIERUNKI ROZWOJU I DOSKONALENIA ODDZIAŁU
SPECJALNEGO ŻANDARMERII WOJSKOWEJ W MIŃSKU
MAZOWIECKIM W ASPEKCIE PRZYGOTOWANIA
I REALIZACJI ZADAŃ ZAPEWNIENIA BEZPIECZEŃSTWA
I PORZĄDKU PUBLICZNEGO**

1. Ocena ogólna

Rozprawa doktorska pod tytułem *Kierunki rozwoju i doskonalenia Oddziału Specjalnego Żandarmerii Wojskowej w Mińsku Mazowieckim w aspekcie przygotowania i realizacji zadań zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego*, napisana przez magistra Marcina CZUPRYŃSKIEGO pod kierunkiem naukowym profesora doktora habilitowanego inżyniera Tomasza RUBAJA, jest niewątpliwie interesująca z naukowego punktu widzenia. Tematyka pracy odnosi się do problematyki aktualnego poziomu przygotowania oddziału do współdziałania z układem pozamilitarnym, oraz zaproponowania naukowo potwierdzonych rozwiązań

doskonalenia tego procesu. W pracy przedstawiono charakterystykę funkcjonowania jednostki Żandarmerii Wojskowej w obszarze współpracy z Policją i Strażą Graniczną.

Celem niniejszej recenzji jest ocena przedłożonej rozprawy doktorskiej pod kątem spełnienia wymagań określonych w artykule 13 ust.1 Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (tj. Dz. U. 2017 r. poz. 1789) w związku z art. 187 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (tj. Dz. U. z 2022 r. poz. 574).

Doktorant przedstawił dogłębną analizę obszarów funkcjonalnych Oddziału Specjalnego Żandarmerii Wojskowej, które są odpowiedzialne za realizację przedmiotowych zadań i bazując na wynikach przeprowadzonych badań zaproponował ich usprawnienie. W jednym z rozdziałów dysertacji Autor przedstawił charakterystykę formacji policyjnych o statusie wojskowym funkcjonujących w innych państwach europejskich, co pozwoliło na wyciągnięcie interesujących wniosków w odniesieniu do przedmiotu badań. Należy podkreślić, że zainteresowanie Doktoranta dotyczące przedmiotowej tematyki wynika z zawodowych doświadczeń zdobytych podczas wieloletniej służby w Żandarmerii Wojskowej, często realizowanej we współdziałaniu z opisywanymi formacjami. Jak Autor podkreśla, integracja służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo i porządek publiczny są nieodłącznym elementem sprawnie funkcjonującego państwa, będąc gwarantem jego rozwoju. Żandarmeria Wojskowa jest wyodrębnioną i wyspecjalizowaną formacją wchodzącą w skład Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej. Jej głównym zadaniem jest zapewnienie i egzekwowanie przestrzegania prawa, porządku i dyscypliny wojskowej. Przedmiotowe współdziałanie Żandarmerii Wojskowej z innymi służbami w zakresie bezpieczeństwa zostało usankcjonowane w wielu przepisach prawa i porozumieniach Komendanta Głównego Żandarmerii Wojskowej. Do służb tych należą między innymi Policja, Straż Graniczna, Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Służba Ochrony Państwa, Inspekcja Transportu Drogowego, Państwowa Straż Pożarna i Krajowa Administracja Skarbowa. Współdziałanie z wymienionymi instytucjami, formacjami, inspekcjami i służbami obejmować może różne obszary zawierające działania dochodzeniowo-śledcze, operacyjno-rozpoznawcze oraz prewencyjne. Te ostatnie ze względu na swoją

specyfikę, dynamikę i częstotliwość występowania znalazły się w centrum rozważań recenzowanej rozprawy w odniesieniu do funkcjonowania państwa w czasie pokoju i kryzysu.

Doktorant wskazuje, że realizowana dotychczas współpraca Oddziału Specjalnego w Mińsku Mazowieckim z wymienionymi formacjami osiąga założone cele. Dokumenty ją normujące w postaci ustaw i porozumień pomiędzy Komendantem Głównym Żandarmerii a Komendantami poszczególnych formacji i służb pozwalają sprawnie tę współpracę organizować i jasno określają jej zakres. Mimo wszystko każdą czynność, każde działanie można realizować lepiej, sprawniej, z optymalnym zaangażowaniem sił i środków. Doktorant założył, że zmian pozwalających na usprawnienie współdziałania należy doszukiwać się w procedurach szkolenia i normach wyposażenia logistycznego, co warto skonfrontować z doświadczeniami jakie posiada Policja i Straż Graniczna w ich obszarach odpowiedzialności. Wybór Policji uwarunkowany był zdecydowaną przewagą liczbową realizowanych przedsięwzięć prewencyjnych wspólnie z Żandarmerią Wojskową. Straż Graniczna jest formacją, która w przypadku wystąpienia zagrożenia bezpieczeństwa Polski wspólnie z Żandarmerią Wojskową stanowić może istotną siłę w działaniach poniżej progu wojny. Dowodem tego są liczne ćwiczenia oraz współczesny charakter konfliktów, w których trudno doszukiwać się oficjalnego wypowiedzenia wojny w stosunku do drugiego państwa.

W ciekawej treściowo dysertacji daje się zauważyć etapowość prowadzonej narracji i argumentacji z uwzględnieniem współczesnych potrzeb środowiska bezpieczeństwa. Całość opisu procesu badawczego jest opracowana poprawnie, co unaocznia umiejętności autorskie w kwestiach właściwego kształtowania procedury poznawczej. To z kolei jest konieczne przy dokumentowaniu przygotowania autorskiego do pełnienia funkcji przypisywanych pracownikowi naukowemu i tym samym merytorycznej zasadności uzyskania pierwszego stopnia naukowego.

2. Metodologiczna ocena rozprawy

Uwzględniając złożoność przedmiotu poznania należy stwierdzić, że Doktorant podjął się trudnego zadania, wymagającego rozległej i żmudnej pracy badawczej, związanej ze złożonością zdarzeń, opinii i wypowiedzi, często tylko w poszukiwaniu drobnych fragmentów przekładających się logicznie na obraz realnej przedmiotowo rzeczywistości. W związku z powyższym należy stwierdzić, że analiza metodologiczna aspektów pracy doktorskiej wskazuje, iż jest ona skonstruowana poprawnie i odpowiada wymogom metodologicznym nauk społecznych.

Recenzowana praca doktorska składa się z pięciu rozdziałów, streszczenia, wstępu, zakończenia, bibliografii oraz załączników, zawartych na 315 stronach.

We wstępie (zawartym na stronach 5-13) Doktorant przedstawia wprowadzenie do tematyki rozprawy doktorskiej oraz prezentuje strukturę pracy.

W rozdziale pierwszym (strony 14-31) pod tytułem *Podstawy metodologiczne badań*, Doktorant uzasadnił wybór podjęcia tematu jak również przedstawił przedmiot i cel badań, problemy badawcze i założone hipotezy. Przedstawiono także metody, narzędzia i techniki wykorzystane do badań, proces badań oraz charakterystykę próby badawczej.

W rozdziale drugim (strony 32-102) pod tytułem *Przeznaczenie, struktura i zadania Żandarmerii Wojskowej, Policji i Straży Granicznej*, Doktorant przedstawił funkcje jakie pełnią poszczególne formacje w systemie bezpieczeństwa państwa jak również dokonał charakterystyki podstawowych dokumentów normujących proces przygotowania do pełnienia w nich służby. Zaprezentował wyposażenie poszczególnych formacji stosowane w działalności prewencyjnej. Autor zawarł także wnioski z przeprowadzonych badań w zakresie systemu szkolenia i wyposażenia do działań prewencyjnych w Oddziale Specjalnym Żandarmerii Wojskowej w Mińsku Mazowieckim.

W rozdziale trzecim (strony 103-144), pod tytułem *Współdziałanie w teorii i praktyce wielopodmiotowych działań zorganizowanych*, Doktorant przedstawił teoretyczno-praktyczne aspekty współdziałania jak również dokonał charakterystyki podstaw prawnych współdziałania Oddziału Specjalnego Żandarmerii Wojskowej w Mińsku

Mazowieckim z Policją i Strażą Graniczną oraz przedstawiono wnioski wynikające z dotychczasowej współpracy.

W rozdziale czwartym (strony 145-177) pod tytułem *Doświadczenia wybranych państw w zakresie współpracy policji wojskowej z formacjami układu pozamilitarnego*, Doktorant dokonał próby zaprezentowania rozwiązań z przedmiotowej tematyki przyjętych w innych państwach europejskich. Autor dokonał również charakterystyki funkcjonowania formacji policyjnych o statusie wojskowym występujących w Europie oraz przedstawił wnioski z porównania wybranych podmiotów.

W rozdziale piątym (strony 178-239) pod tytułem *Obszary doskonalenia Oddziału Specjalnego Żandarmerii Wojskowej w Mińsku Mazowieckim w aspekcie przygotowania i realizacji zadań*, Doktorant przedstawił wnioski, które są efektem rozważań zawartych w poprzednich rozdziałach dysertacji i wyników przeprowadzonych badań, zarówno teoretycznych, jak i empirycznych. Autor zawarł również propozycje w obszarze organizacyjnym, szkoleniowym i logistycznym dotyczące usprawnienia współdziałania. Ponadto, zawarto w nim rozważania dotyczące koncepcji ćwiczenia taktyczno-specjalnego ujmując wnioski z przeprowadzonych badań, jako propozycje zgrywania formacji w ramach przygotowania do realizacji zadań.

W zakończeniu (umieszczonym na stronach od 240 do 241) Doktorant podsumowuje uzyskane rezultaty badań z odniesieniami do kwestii metodologicznych.

Analizując treść problemów badawczych przedstawionych w dysertacji, należy podkreślić, że stanowią one ambitne zadanie badawcze o charakterze deskrypcyjnym, eksplanacyjnym, diagnostycznym i usprawniającym. Wygenerowane problemy szczegółowe wyznaczyły dokładnie drogę postępowania badawczego, którego cechami są zwięzłość, rzeczowość i brak redundancji.

Hipotezy robocze, przyjęte przez Doktoranta na potrzeby badań, są ściśle powiązane zarówno z wyznaczonymi celami badań, jak i z problemami badawczymi. Do rozwiązywania problemów zastosowano podejście kompleksowe, oparte o wykorzystanie teoretycznych i empirycznych metod badawczych.

Analizując układ dysertacji z punktu widzenia proporcji między wielkością (obszernością) poszczególnych rozdziałów, należy go uznać za poprawny. Kolejność poszczególnych rozdziałów wynika logicznie z toku prowadzonego procesu

poznawczego. Poprawna jest również struktura poszczególnych rozdziałów. Wyraźnie jest w nich dostrzegalna etapowość prowadzonego poznania, jak również logika prezentacji osiągniętych efektów badań.

Literatura przedmiotu dotycząca rozmaitych aspektów rozpatrywanej problematyki została dobrana i wykorzystana poprawnie. W całościowym ujęciu Doktorant wykazał, że nie tylko potrafi zgromadzić materiał badawczy, uporządkować i dokonać selekcji, lecz także posiada umiejętność swobodnego prezentowania treści w formie pożądanej dla prac naukowych. Dysertacja napisana jest zwięzłym i rzeczowym językiem. Za estetyczny i dopracowany należy uznać zbiór grafik, tabel i wykresów, pozwalających zarówno na pełniejszy opis podejmowanych kwestii, jak i na zrozumienie analizowanego problemu.

Rekapitulując należy stwierdzić, że Doktorant jest przygotowany do samodzielnego prowadzenia badań.

3. Ocena merytoryczna

Recenzowana rozprawa doktorska stanowi zwarte opracowanie naukowe liczące 186 stron, bibliografię oraz załączniki (razem 217 stron).

W zakończeniu dysertacji Doktorant podsumowuje przeprowadzone badania, umieszczając swoje spostrzeżenia z przeprowadzonego procesu poznawczego. Wyniki analizy badań wykazują, że cel badań jaki został założony — osiągnięto.

Pod względem merytorycznym dysertacja wnosi nowe wartości poznawcze. W dysertacji Doktorant przedstawił pogłębione rozumienie obszarów i czynników decydujących o poziomie współdziałania Oddziału Specjalnego Żandarmerii Wojskowej w Mińsku Mazowieckim z Policją i Strażą Graniczną. Przeprowadzona analiza literatury i wyników badań sondażowych pozwoliła na osiągnięcie celów badawczych i przygotowanie rozprawy zawierającej autorskie rozwiązania dotyczące szkolenia i funkcjonowania Żandarmerii Wojskowej, co stanowi istotny element poznawczy. Uzyskane z badań wnioski wyznaczają kierunek usprawnień działań w konkretnych wymiarach, co czyni opisywany projekt badawczy realnym, mierzalnym

i wartościowym pragmatycznie potencjalnym wariantem wzmocnienia struktur bezpieczeństwa państwa.

Podczas wnikliwej analizy treści rozprawy dostrzec można pewne kwestie, które wymagają wyjaśnienia. Proszę o ich uściślenie:

1. Doktorant formułuje ciekawą tezę: *Wachlarz zagrożeń niemilitarnych zdecydowanie poszerzył się w stosunku do powszechnie znanych typowych zagrożeń militarnych* (s. 10). **Proszę o rozwinięcie tego sformułowania i zaznaczenie roli ŻW w tych rzekomo nowych (bo poszerzonych) realiach?**
2. Formułując użyteczny cel pracy Doktorant odnosi się do racjonalnych i naukowo uzasadnionych propozycji usprawnień badanych obszarów. Interesuje mnie to, **w jaki sposób Doktorant rozumie naukowe uzasadnienie tego, by prowadzić badania w przyjętym przez siebie przedmiocie poznania?**
3. **W jaki sposób staż służby oddziaływał na uzyskane odpowiedzi w badaniu ankietowym?**
4. Opisując etapy procesu badawczego (tabela 2.), który został zrealizowany przez Doktoranta w kroku 8 zaznaczono weryfikację narzędzi badawczych. **Interesujące będzie przedstawienie podczas publicznej obrony doktoratu w jaki sposób owa weryfikacja została zrealizowana?** Dodatkowo, w opisie 15 kroków poszczególnych etapów procesu badawczego nie można odnaleźć momentu wykorzystania metody obserwacji naukowej. **Co było przyczyną pominięcia metody obserwacji w opisywanych czynnościach poznawczych?** Nasuwa się kolejne pytanie dotyczące tabeli nr 2: **Jaką rolę w realizowanym procesie badawczym (faza badań właściwych) odegrały Warsztaty z zakresu technik interwencji i stosowania środków przymusu bezpośredniego?**
5. Wskazując różnice w programach kursu podstawowego niemieckich i czeskich sił policji wojskowej z kursem przekwalifikowania Żandarmerii Wojskowej interesujące wydaje się być m.in. nieproporcjonalne uwzględnienie obszaru psychologii. **Jaka jest Pana opinia w tej materii (biorąc pod uwagę Pana doświadczenie zawodowe) oraz fakt uwzględnienia tematyki psychologii stresu (s. 282) w odbytych warsztatach (4-8 kwietnia 2022 r.), których realizacja miała**

znaczący wpływ na treść całej dysertacji? Interesujące jest to zwłaszcza w odniesieniu do współpracy sił układu pozamilitarnego w minimalizowaniu zagrożenia niekontrolowanego ruchu migracyjnego na granicy polsko-białoruskiej od 2020 r. Nie znalazłem również zagadnień psychologii i komunikacji w koncepcji proponowanych przez Pana usprawnień. **Czy można domniemywać, że nie uznaje Pan zagadnień psychologii i komunikacji jako szczególnie istotnych w realizacji zadań zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego?** Dodatkowo, pozostając w poruszanej tematyce zastanawia mnie czy i jakie skutki wizerunkowe dla ŻW identyfikuje Pan w odniesieniu do treści wniosków ze strony nr 175? Mowa o stwierdzeniu: „Przykłady zaangażowania policji wojskowej we współdziałanie ze strukturami układu pozamilitarnego pokazują jakie zagrożenie może stanowić taka współpraca dla akceptacji społecznej i poziomu zaufania społecznego żandarmerii/policji wojskowej, a w dalszej perspektywie całych sił zbrojnych państwa. Szczególne zagrożenie dotyczy współpracy w czasie dużych ruchów społecznych dotyczących niezadowolenia z decyzji politycznych lub nałożonych ograniczeń społecznych”.

4. Wniosek końcowy

Rozprawa doktorska pod tytułem *Kierunki rozwoju i doskonalenia Oddziału Specjalnego Żandarmerii Wojskowej w Mińsku Mazowieckim w aspekcie przygotowania i realizacji zadań zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego*, napisana przez magistra Marcina CZUPRYŃSKIEGO pod kierunkiem naukowym profesora doktora habilitowanego inżyniera Tomasza RUBAJA, zasługuje na ogólną ocenę pozytywną. Dysertacja stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze społecznej.

Biorąc pod uwagę metodologiczny i merytoryczny poziom przedstawiony w rozprawie rozwiązań a także ich oryginalność i użyteczność stwierdzam, że recenzowana rozprawa doktorska spełnia wymagania określone w artykule 13 ust.1

Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (tj. Dz. U. 2017 r. poz. 1789) w związku z art. 187 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (tj. Dz. U. z 2022 r. poz. 574).

